

7739

స్వప్న కథ

ప్రథమ ముద్రణము :
౧౯౦౦ ప్రతులు

గ్రంథకర్త :
జి. జామునకవి
తెలుగుపండితుడు
వినుకొండ

సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్త

బె జ వా డ :

అంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాలయము

క. కోదండరామయ్యగారిజే

ముద్రింపఁబడియే

అనందంబునఁ జంద్రమండలమునం

దాసీనవై, యన్నముం

బాసీయంబులు మాని, రాత్నమున

జ్యోత్స్నాసూరిముల్ దీయు న

వ్వా! నీ కెవ్వరుఁ జట్టపక్కములు లే

రా! సంశయంబయ్యె నా

కాసీరేజవిరోధిలో నలుపు నీ

వా? యిట్టియా? మట్టియా?

అంకితము

అకట! తల్లాప్రగ్గడాన్వవాయనుభాభి

రాజు, శ్రీ సూర్యనారాయణాఖ్య

నుకవికః గారాలనుతవై యుదయమంది

సిరిగలవారి మందిరము సొచ్చి

కనకంపుబొమ్మలఁ గల్పవల్లీ కమ

లాంబికలను కడుపారఁ గాంచి

వ్యాధిగర్భంబునం దదృశ్యవై, స్వీయ

కథ యెల్ల నొక స్వప్నకథ యొనర్చు

శ్రీ సింగరాజు లక్ష్మీకళావతిదేవి !

విధుమండలమున జీవించుచున్న

వృద్ధవనితను జోలి బింబింపవమ్మ

శాశ్వతంబుగ, నీదువంశంబునందు

ననుఁగుబిడ్డలయందు నీ కంకిత మిడు

స్వప్నకథయందుఁ గృతి కథివత్ని వగుచు.

సహృదయులకు.

పోషించుదాతలు లేక వర్తమానయుగమునఁ గవిత్తా
కళ నన్నగిల్లినది. “నిరంకుశాః కవయః” అను నూక్తి
కపార్థములను కల్పించి, వ్యర్థరచనలు నేయు బుద్ధిమంతులు
బయలుదేరినారు. సమదృష్టి యువన్యాసవేదికల కాహుతియై
పోవుచున్నది. దుర్భరదారిద్ర్యము కవుల నాశ్రయించుటంజేసి
యుత్తమకావ్యము లముదితములై మూలుగుచున్నవి. ధన
వంతుల పసిడిసంచులు కారణాంతరములకు ఖర్చుపెట్టఁబడు
చున్నవి. పరిస్థితు లెట్లున్నను రచనాకంఠానికి గుఱియగు
నాకల మూరకుండక స్వప్నకథను ప్రసవించినది. ఇక్కావ్య
మున ‘స్వప్నకథ,’ ‘అనాథ’ యను రెండు కథలు కలవు. ఇందు
మొదటిది సమగ్రము, రెండవదనమగ్రము. ఒకటి మూట
గట్టఁబడినగాలి, యొకటి సలసల గాగి చిందిన కన్నీటిబిందువు.
అసంపూర్ణమయిన ‘యనాథ’కథ పాఠకులకు వింతగాఁ దోవ
వచ్చును. కాని, మనోగతభావము సమగ్రముగా వ్యక్తీకరిం
పఁబడినమీఁదట నాదృష్టి కేక్కథ సమగ్రము. అందువలన
సనాథ పురవీధులలో విడిచిపెట్టఁబడినది. కావ్యశీల్పమున
కన్న సభిప్రాయప్రకటనమే నాపరమావధి. సహృదయులకు
నాయుద్దేశము స్పష్టము. వా రాదరించినఁ జాలును, తదితరు
లతో నాకుఁ బనిలేదు.

నా 'పిరదాసి' కావ్యమును తమతండ్రిగారికిఁ గృతి
యిప్పించి, పితృణమును దీర్చికొన్న శ్రీ సింగరాజు మల్లపరాజు
రావుగారి తోర్కిపై వారి ప్రథమధర్మపత్నియఁ గీర్తిమిగిల్చి
చన్న పతివ్రతాశిరోరత్నమునగు శ్రీ సింగరాజు లక్ష్మీకళా
వతిదేవి కీర్తనావ్యము సంకీర్తము నేయుచున్నాను. ఆమెగారి
యాత్మకును, కథానాయికల యాత్మలకును భగవంతుఁడు
కాంతి నెలకొల్పుఁగాక.

సంగ్రహకర్త.

స్వప్న కథ.

- ఉ. నే నొకనాఁడు స్వప్నమున
నిగికి రివ్వున లేచి, చంద్రబిం
బానికి దాపునం గనుల
పండువునేయుచున్న, వింత మై
దాసమునందు వ్రాలి, ప్రియ
దంబున దిక్కులు సూచుచుండ, నా
పై నునలేశవెన్నెలతు
పానులు వీచె మనోహరంబుగఁ.
- కం. అచ్చెరువు నడుచుఁ బచ్చల
పచ్చికబయలునఁ జరింపవలె నని, తిరుగ్గం
జొచ్చితి నపు డొక కమ్మని
యచ్చెర్పాదంబు శ్రీవణయుగళిఁ దాకఁ.
- ఆ. వె. ఇంద్రధనువువంటి హృదయంగమంబైన
వన్నెచిన్నె లీను వలువగట్టి
బాలుఁ డొక్కరుండు కేళి నల్పుచు నుండె
కాటుమబ్బుడొలికలఁ బరుంపి.
- ఆ. వె. నన్న రాచుకొనుచు నలువంకలకుఁ బారు
మెలుపుఁదీపయలను నొరయుచున్న

శ్వాత్మకథ

నానిచక్కడనము వర్ణింపవలె నని
కలము నందికొంటిఁ గాతుకమున.

౪

చ. అతఁడు, కికాకిక న్నగి, వి
యత్తలమెల్ల ధ్వనించిపోవ, స్వా
గతము కవీశ! ర మ్మిచ్చటి
కాలువగట్టన నున్న రత్నరం
జితమగు నస్మదీయగృహ
సీమను నించుక విశ్రమించి, నీ
కత వివరింపుమం చెదురు
గా నట చెంగురు లల్లలాడగఁ.

౫

కం. కలయో! నిక్కునమో! యను
తలంపు చిత్తంబునందుఁ దఱుకొత్తఁగ, భూ
తలమునఁ బడియెదనో యని
యులుకుచు, గగనమునఁ దిరుగుచుంటి నతనితోఁ.

మ. మొలిచెఁ తొక్కలు మూపునం బులకరిం
పుల్ దేహమం దెల్ల శో
భిలె, మాధుర్యములైన భావములతో
విస్వేధి బొన్నంగిపి
ట్టలతోఁ దేలికగాఁ జరించితి మఖండం
బైన వేగంబునఁ

ప్రథమాశ్వాసము

దలపై, ముత్తైపుగుత్తులట్లు గ్రహము
ల్దారల్ బ్రకాశింపఁగఁ.

2

గీ. గగనగంగమ్మ కవ్వలిగట్టునందు
దేవతలు స్నానమాడెడు రేవుపొంత
రాజహంసలపాదముద్రలు రహించు
నినుకతిన్నెల వ్రాలితి మిద్దఱమును.

౩

ఉ. పాకిన యేలకీ లతల
పందిటితోడ, సనాతనంపు నా
జాతుల కిక్కయైన యొక
సుందర సాధముఁ జొచ్చి చూచినా
మేకులు రాట్నముం గలుగు
వృద్ధవిలాసినిఁ, బ్రాయ మంతయుఁ
జీకినదాని, వెండి నగి
షీవనిదంపపుఁగట్లపీటపై.

౪

ఉ. చూపులు వాడిపోయినవి
శోభిలు దేహపటుత్వ మెన్నఁజో
రోపము నేసె, యావనముఁ
గూరికె నా యనువారు బిడ్డలుం
బాపలు లేరవో! తుహిన
మండల మెన్నఁడు సొచ్చియున్నదో

యోగికమాత్రమే నిలిచి

యున్నది తోడయి గుడ్డిగువ్వకున్.

౧౦

క. పదములచప్పుడు విని మా

కెదురు నడచివచ్చి మధురహృదయంబున న
వృదిరెం డేడులబాలుని

పదనము ముద్దాడి విపులనాత్సల్యమునన్.

౧౧

గీ. తేరకొనిచూచి పిలిచి, యాతీత్య మిచ్చి

నాయనా రమ్మటంచుఁ జిందనపుబీట

వయిచి భుజియింపఁ డని నాకు బాలకునకుఁ

దామరాకులలో నమ్మతంబు వోసె.

౧౨

చ. ఎలమి నముద్రాఫలం జలుక

యీకల కుంచియఁ బూసి తాటిక

మ్మలభర మోపలేని జగి

మాలినకర్తము లూఁగియాడఁ గో

మలమగు జాజిపూవుల దు

మార మలంది చరించు లేతగా

డ్పు లొలయ వీచుచుండె నగు

మోమున సాదరవీక్షణంబులన్.

౧౩

కం. మునలమ్మ చేతియన్నము

మెసపుచు బాలకునితోడ మెలఁగుచు నేదో

పృథ మ్మా క్వా స మ్మ

వ్యసనమునఁ జిక్కి మఱచితి

వసుంధరాతలము రెండుఁగదివాసరముల్.

౧౪

సీ. ముంజేత వడు వెన్న పూసముద్దలవంటి

మింటిచుక్కలతోడ మేలమాడి

మొగలిపుప్పొడివర్షమును బోలు తఱచైన

పొగమంచుతెరల దోబూచులాడి

కటికిసంధ్యాగ్నిలోఁ గరఁగిపోవని ఖొత్త

స్వాతిమబ్బుగుఱాలస్వారి జేసి

చదలేటిసీట మజ్జనమాడుతెఱగంటి

రాచకన్నెలమీఁద రాలు రువ్వ

ఆ. వె. మించువాలుచందమామమండలమున

నిల్లు మఱచి తిరుగు పిల్లవానిఁ

గ్రమ్మరింప మూఁడుకాళుల ముసలమ్మ

తిరుగుచుండు నొర ! దినదినంబు.

౧౫

కం. ముక్కున నూపిరి నిలిచిన

దిక్కు దెనయు లేని ముసలితెఱవ హసనముఁ

జక్కనిగుణంబుఁ గనుఁగొని

యక్కజవడుచుండుఁ బ్రత్యహంబు నెడందఁ.

౧౬

మ. ఒకనాఁ డగ్గలమైన వేగమున నే

యుం జీరలుఁ నైక లిం

స్వ ప్న క థ

కొకనా డింపుదలిర్ప రాట్నమున దీ
యుం జంద్రికాధారల
జిల్లీజేసిన పట్టునూ ల్లిలుగువ
న్నెల్ గన్నులక దన్న, దై
వికశక్తుల్ గల వృద్ధురాలికడ స్తం
భించుం దిశాగోళముల్.

౧౭

కం. అవగారి చిత్రచరితము

నవి స్తరముగా నెటింగి చనవలెనని, దూ
ది వడుకునమయంబునఁ జే
రువగాఁ గూర్చుంటి నొక్కరో జాదయమునక. ౧౮

చ. కరమున దూదిపింజలు, మొ

గంబున నవ్వు దుఱింగలింప, న
న్నరసి, “విశేష మేమి? కొడుకా!” యని
తీయఁగఁ బల్కరించినక
జరణము లంటి మొక్కి, “దివనంబులు
పెక్కు గతించె, నేను చం
దుదునిపొలంబుఁ జేరి, కృపతో ననుఁ
గ్రొమ్మరఁ బంపు మవ్వరో!”

౧౯

ఉ. నీవు మహత్తు గల్గినమ

నీపిణి, వెన్ని యుగాలు చాటె న

ప్రథమాశ్వాసము

వ్యా! వనజారిలోకమున

వాసము నేయఁదొడంగి, యెవ్వ రీ

భావుకుఁ? డాపులుం గులము

వారు గలారఁ? మర్త్యకాంతవో

దేవతవో వచింపు మని

తీయనివల్కున హెచ్చరించితిన్.

౨౦

క. ముగ్ధినవండగు నమ్ముది

వగ్గది విని రెండు మూఁడు బాష్పకణంబుల్

నిగ్గుడిగియున్న చెక్కులు

డిగ్గక గాద్దదిక సంఘటిలిన యెలుఁగునక.

౨౧

గీ. నా వయస్సెంతో చంద్రమండలము వయసు

నించుమించుగ సరిపోవు నెంచిచూడ

నాచరిత్రంబు నిన్నమొన్నటిది గాదు

యెన్నియుగములు దాటిపోయెనొ కుమార!

౨౨

సీ. ఆకాశరామ నీల్లాడుచక్రదనాల

బుడుతచుక్కల కెల్లఁ బురుడువోసి

అలవోక నిండు జాబిలి రాట్నములమీఁద

మేలైన వెన్నెలనూలు వడికి

విభునిదుర్దశఁ జూచి విలపించురోహిణీ

నారీవతంసంబు నూటడించి

కృష్ణ కథ

గ్రహణకాలమునందుఁ గలుపితంబైపోవు
నుడుపతివుట్టంబు లుదికిపెట్టి

గీ. పగిలవ వేదనఁబడు వేల్పుఁడతుకలకు
వీనుమిగిలిన మంతరసాని నగుచు
నమవనకుఁగూడఁ గన్న మూయను కుమార !
కవులు వర్ణించు జింకను గాను నేను. ౨౩

ఉ. ఏను పరోపకారమున
కే తను వెల్ల వ్యయించినాను, అ
జ్ఞానలు దాచుకొందురు తు
ణక్షణకర్మశత్రైలయంత్ర మి
వ్యానిబలంబుఁ బిండ దొక
పక్షమున న్నశియించు చంద్రుడు
మానునె? విశ్వలోకనద
నానికి సున్నముఁగొట్టుచేతలక. ౨౪

ఉ. నేనొక రెడ్డిసానికి జ
నించినమానవకాంత నన్న నా
దీనచరిత్రలోన నిన
దించురసంబు విషాద మందులో
నానినగుండతోడ గగ
నంబున కెక్కిరి, చావు లేదు నా

ప్రథమాశ్వాసము

మేనికిఁ జంద్రమండలన

మిథనుధాశనకారణంబుల్లే.

క. జననీజనకులు నే బాడ

మినరెండవవారమున నె మృత్యువునకు భో

జనమై, చనినా రే నవు

డనాథ నయి గుడిసెలోన నటచుచునుంటి.

౨౬

గీ. తల్లిదండ్రులఁ జంపిన దానవి యిది

యాదరించిన నేమి ప్రమాద మగునొ

యనుచుఁ గొఱగొఱలాడి నన్నంటరయిరి

పౌరకాంతలు; భీతి గొప్పది గదన్న!

౨౭

గీ. పదిదినాలకుముందు గర్భమునఁ బండి

నిదురవోయిన చిన్నారి నిర్మలాత్మ

యాఁకఁటం దూలు పుత్రేకవ్యక్తి యయ్యె

పాంచభౌతికమైన దేహమునఁ జొచ్చి.

౨౮

గీ. గుడిసెగొప్పన నెన్నఁజో గూఁడు గట్టి

డాగుగొనియున్న కొండొకనాగమయ్య

వాని డావునఁ బెట్టిన తేనెపట్టు

ముట్టతో నొత్తఁ గ్రొందేనె లుట్టిపడఁగ.

౨౯

క. వా యెండ నేడ్చునా కా

తీయనిమధురసము కంఠ దేశంబున నా

స్వ ప్న క క

ప్రాయముగఁ గురియ రోదన
నేయుట మానితిని కొంతనేపు కుమారా! 3

క. కాలముచేసినతల్లి, త
దాలయమున నాగమయ్యయై నిలిచెనా! కా
కీలాటి వింత గలదే?
వ్యాళములకు మానవులకు వైరంబు గదా! 3c

చ. గరిటెడు పాలు నాచిటుత
కంతమునం దిడువారు లేకపో
యిరి కొడుకా! యనుంగుజన
యిత్రి దివంబు నలంకరించినకా
గరుణకుఁ దావలంబగునా
కానొకపేదకుటీరమందు నేఁ
బెరిగితి రెండునాళ్లు విల
పించుచు సర్పము పిండు లేనెలకా. 3a

మ. ఒక రే యాకలిదీరి యంగకములం
దుల్లాస ముప్పొంగ, నూ
రక మింటిం గని నవ్వుచుంటి నతిజీ
ర్ణంబైన మాయుంటిలో
నికి లేవెన్నెలచేతులం జొనిపి నా
నిగ్గుంగపోలంబు లం

టి కృపాశీతలదృష్టులం బుడుకుచుండెం
జందుగఁ దానందుడై.

33

చ. శిరమున నున్నరత్నమణి
చెమ్మగిలం బడగెత్తి యాడుచుం
దిరుగుచునుండె మండలగ
తి న్ననుఁ బెంచినపావతల్లి మం
దిరముకొనన్ సమస్తధర
ణీవలయంబును గాఢనిద్రలో
గుఱకలు వెట్టుచుండె బసి
కూనమనంబువలెం బ్రళాంతమై.

34

మ. ఆలరుంబాన్పుల నున్న దంపతులగా
ధాన్తేషణం గంది వె
న్నెలపన్నీటను దాఖ మార్చుకొనుచుం
డె న్నందవాతూలముల్
నెల మాపేదకుటీరమస్తమున నూ
నెన్ బాదముల్, రెండుజా
ముల యీ డేర్పడియె న్నిశాసతికి భీ
ముండయ్యెఁ గాముండునున్.

35

ఉ. ఎప్పుడు కన్నుగూర్చినో!
యే నవు డింకొకలోకమందు మా

స్వ ష్ట క థ

యవ్వయు సంబయు న్ననుఁ బ్రి
 యంబునఁ గాగిఁటఁ గ్రుచ్చి కన్నులఁ
 జిప్పిలుబాష్పపూరముల
 చే నభిషేక మొనర్చి, యేదియో
 చెప్పట వింటిఁ దత్తుహిన
 శీతలదృష్టులఁ దేలిపోవుచున్.

3౬

గీ. కాచగోళంబులో దీపకలికనోలి
 కంటి కగుపించుచున్నది కడుపుఁజిచ్చు
 వేయి వచ్చింపనేల నక్కాయమందు
 నాస్వరూపంబు లేని స్థానంబు లేదు.

37

గీ. తనివిదీరక ముద్దాడుతల్లిగారి
 యమ్మతమయమూర్తి నాకుఁ బ్రత్యక్షమయ్యె
 నాకుటీరంబు, నారూపు, నాయుయేల
 దిక్కుదెసలేని నాఘోరదీనదశయు.

3౮

మ. పరలోకంబున దేహము స్మరించి, స్వ
 క్షుస్వల్పసంతోషమే
 దురితస్వాంతతఁ దల్లియంకతలమం
 దు న్నిల్చియున్నట్టినా
 సరదా బూడిదపాలుగా, గుడిసెప
 జ్జ్ తెక్క లల్లార్చి, కు

పృథమాశ్వాసము

క్కురుతో యంచును గోడి కూసి నను మే
లొక్కల్పై వికారధ్వనిక.

3౯

గీ. ఉదయనూర్యునికిరణంబు లొక్క టొకటి
నాకుటిరంబుకప్పు కన్నములనుండి
పసిడితీవెలవలె జొచ్చి వ్రాలుచుండె
నలలితములైన తల్లిచూపులవితాన.

౪౦

గీ. కడుపువండిన యొకసాలెవడఁతిమిన్న
ప్రియముతో నన్నుఁ గొనిపోయి పెంచుకొనియె
దనదు సంతాన మనెడు ముత్యాలమాలఁ
గొలికిపూసనువలె జూచికొనియె నన్ను.

౪౧

క. ఇంతంతదాననై భగ
వంతునికృపఁ జపలశైశవంబుఁ గడచి ని
శ్చింతంబు నమలసుమనః
కాంతంబగు బాల్యదశను గడచితి సంతక.

౪౨

చ. మిసమిసలాడు యౌవనము

మేలిమిబంగరువన్నె మేనికిక

బొసఁగె గులాబిబుగ్గలకుఁ

బోడిమిపెచ్చె నలంక్రియక్రియా

వ్యసనమునందుఁ జిక్కి మగ

వానిసమక్షముఁ గాంక్ష నేసితిక

స్వ ప్న క థ

గుసగుస ముచ్చటా వినుట

కుం మననయ్యె రహస్య మేటికీ.

రః

గీ. చణకుచణకున దొణికి నిన్వనమునేయు

జలభరితమైన బిందె బుజానఁ బెట్టి

యువకులకుఁ గోర్కు లూరఁ గొండాకదినమున

నచ్చవుటాయారమున నీరు దెచ్చుచుంటి.

రర

చ. తిరిపెఁపుఁగూటికై బడుగు

దేహము నీడిచికొంచు వీధులన్

దిరిగెడు పేదవాఁ డొకఁడు

దృష్టివధంబున గోచరించినన్

గరుణ వహించి, యాతనిమొ

గంబు నెగాదిగఁ జూచి, గేహమున్

మఱచి, పసిండివిగ్రహము

మాదిరి చేష్టలు దక్కి నిల్పితిన్.

రగ

గీ. వానిమోమునఁ గలదై న్యభావమునకు

కఱఁగిపోయిననాగుండెకాయనుండి

పై కుబికివచ్చు కన్నీటివఱదలోన

నోలలార్చితి నానిల్పియున్న నేల.

రల

ఉ. కాటుమొయిల్లు గ్రమ్మినమొ

గంబునఁ బేదఱికంబుముద్ర చె

పృథ్వీ మాతా స్వామి

న్నారఁ బునాదు లూడినవ
యన్నునఁ గంచము చేతఁబట్టియా
హారముకోసమై తిరుగు
నాముసలయ్యకటాక్షముల్ నిరా
శారుచిరంబులై, పలుక
సాగె దయాంకితభావగీతముల్.

౪౭

గీ. ఒకఁడు చిన్నమ్మకరడోల నూగుచుండ
నొకఁడు పెద్దమ్మకటికివృష్టికిఁ దపించు;
ప్రకృతిజనయిత్రి యనుఁగుగారాలనుతుల
నొకని ద్వేషించు నొకని సభ్యుడరించు.

౪౮

క. చిన్న వృషినుండియు నా
కన్ను పరులకష్టములను గని యోరువలే
దన్నా! బడాయిగా దీ
వెన్నెల నాకనుల నుద్భవించుచునుండుక.

౪౯

క. నాసౌందర్యశ్రీలకు
దానుండై కట్టుపడ్డ తరుణుం డొకఁ డా
శ్వాసించు నెవముతోడ
న్నానన్నిధి కరిగి, చిన్నినవ్వులు గురియక.

౫౦

గీ. 'రాజవీధిని శృంగారరసము లొలుక
జలముఁ గొనివచ్చువట్టుగాజలపడంతి

స్వ ప్న క థ

నన్నముం బెట్టి కొందరు మిన్నకుండి
రంటియ కదన్న! మనుజుల యాదరింపు?

౧౯

చ. మిలమిలలాడు మేనివయి

మృత్తిక చేరుకొనెన్, బ్రహ్మనకో
మలత నశించె, వస్తువులు
మాసి క్రమంబుగ జీర్ణమయ్యె, జా
వుల నిశితత్వముం బలుకుఁ
బాందిక లొంటియొయారఘన్నడల్
దొలఁగె, దరిద్రదేవికృప
లో నొకలోపము లేకపోవునే?

౨౦

క. హెచ్చినయాకఁట బ్రతికియుఁ

జచ్చినగతిఁ జూపఱుల కనవ్యాముగఁ బురిక
బిచ్చం బెత్తెడు ననుఁ గని
పిచ్చిదనుచుఁ బేరువెట్టి పిలిచిరి పౌరుల్.

౨౧

క. సుకములకు దూరమై కూ

టికి గుడ్డకు రోసి తల్లడిలువేళను మా
నక పోషణఁ జేసితిఁ గా
టికిఁ గాళ్ళులు సాచు న క్కడిందిదరిదుకొ.

౨౨

గీ. లేమిచేఁ గందిపోయిన నాచునన్ను

నందు నంతృప్తి తాండవ మాడఁదొడఁగె

విలసితములైన కలిమిలేములనుగూడ
కడలు పరికించునెడల సౌఖ్యంబు గలదు. ౬౩

క. ఓరంతప్రాద్దులును బరి
చారికవలె మునలివానిచరణంబులు వే
సారక భజించు నె న్నొక
జారిణి యని తలచి నింద సలిపిరి లోకుల్. ౬౪

క. ఇతఁడుం బండ్లూడిన పెను
ముతుకం డిది ముద్దరాలు పొసఁగదనక యి
ట్లతికించుచుండు) లోకులు
సతులకుఁ బురుషులకు నోటిచాపల్యమునక. ౬౫

గీ. స్వాంతము నెఱుంగు దుర్భిణీయంత్రములను
నలువ నృప్తిచియున్న మానవునిజిహ్వ
యనృతమును నృప్తి నేయునా? యవకతవక
గమన ముండున? భవనచక్రమున కిట్లు. ౬౬

సీ. ఒకలేమ కనరి కుక్కకుఁ జోలి పులిసిన
పిడికెడంగిలికూడు వినరి వేయ
ఒకతల్లి సహజధార్మికురాలు కరుణించి
కమ్మని కూరలుం గబళ మేయ
ఒకచుప్పనాతి పెట్టకపోయకయ నోటి
కంఠాతిఁ బరుషవాక్యములు వలుక

స్వ ఋ క థ

ఒకకుటుంబిని నన్ను నికటానఁ గని యింటఁ
జొరఁబడి గడియవై చుకొనియుండ

ఆ. వె. ఒక్కనాఁడు గుడిచి యొకనాఁడు పస్తుండి
నెత్తికొంగుమీఁద నిదురవోయి
మునలివానితోడ మూఁడేడ్లు కష్టాంత
నాటకంబు నడపినాను నేను.

౬౭

ఆ. వె. పేదటికము పెద్దవింతచదువులబడి
దానిలోన లజ్జ గానఁబడదు
ఉదర-మొజ్జ యగుచు నోరంతప్రోద్దులు
నోర్చి విద్దె నేర్పుచుండు నచట.

౬౮

క. 'అబలను దరిదుర్'రాలను
కబళంబని యొక్కయింటికడ నిలిచితి బా
డబు లున్నవాఁడ నొకనాఁ
డబలామణి యోర్తు రాజహంసనడకతోఁగ.

౬౯

ఉ. గుమ్మము నేరవచ్చి పలు
కుంబులకండము గుమ్మరించుచుక
'కొమ్మ! మొగంబు తామరన
కోరకముంబలె నీదులేతపా)
యమ్ము వచించుచున్నది క
టా! జవరాల వినుంపగజ్జలు

ప్రథమోఽధ్యాయము

న్నమ్మకుఁ జిక్కినావు మహి

హంగనకుం జిగురాకుపోలికఁ.

20

చ. ఋణము లొనర్చి, నాదు మగఁ

డీలిగె నాకనుపించు నాలుగం

కణములమిదై బచ్చులమొ

గంబునఁ బెట్టితి నద్దెకొంపలో

మిగులుచు సొమ్ము లమ్మకొని

మెక్కితి నిన్నటిదాక దేహధా

రణ మెటుసాగునో? విధవ

రాలను బిడ్డల కేమి పెట్టెదఁ?

21

గీ. దానకంఠూతి గలుగుహ స్తంబు నాది,

పేదవారికి లే దనలేదు నేను,

బిచ్చ మిడలేని నారిత్ర వేడియూర్పు

లందుకొన్నావు మందభాగ్యవు, నిజంబు.'

22

మ. అని కంటదడివెట్టు నయ్యతివసా

మృస్వాంతముఁ గూలిపో

యినననారచరిత్రముఁ బరులకే

దే నీయనై లేమియం

దును నిట్టూర్పు నిగుడ్పు దానగుణ మా

దుర్దాయు నామాననం

స్వప్న కథ

ఋషి నానందవిషాదమేఘపటలం

ఋషి దీర్ఘ గాథంఋషిగః.

2.

క. 'నీ కన్నమందభాగ్యుల

నేకులు గలరమ్మ చూచితే లోలాక్షి !

యీకుల మాకుల మన' కని

యాకారము లేనియంతరాత్మ వదించెఁ.

21

ఉ. ఆమెపదాల వ్రాలి నిట

లాంచల మంట నమస్కరించి సా

ధీమణి ! మందభాగ్యులగు

పేదలవ్రాతఘంటుగాక నీ

ధామము లేమిదేవతకుఁ

దావలమాన? పృథ్వికాంతిదీపమం

దాముద మింకునే? పరహి

తార్థుల కిట్టివిపత్తు మూడునే?

22

గీ. అనుచుఁగన్నీటిపలుకుల ననునయించి

నా గడించిన నాలుగణాలడబ్బు

ప్రియముతో బాపనమ్మ కర్పించుకొంటి

జన్మము తరియించె నని చిత్తశాంతిఁ గంటి.

23

కా. ఈడుఁ జోడును లేనినంపదల నూ

యే లూఁగునంపన్నులఁ

మూఁడంతిస్తుల మేడ గట్టుకొట్టి
 తోపించుచున్నట్టి మా
 ర్వాడీవ ర్తకుఁ డొక్కరుండు మును
 వాల్చువుగాయాల
 బీడింపంబడువాఁడు నావదనముతో
 వీక్షించి గుర్తించుచున్.

22

ఉ. లక్కట! సాలెవారిజవ
 రాలవు గావొ లతాంగి! నీవు? నీ
 చక్కఁదనంబుఁ దొల్లఁటిమ
 జా! యెటు వోయె? బజారులోన నీ
 చిక్కనివాలుఁజూపులు ర
 చించిన తుమ్మెదతోరణాలలో
 నుక్కిరిబిక్కిరై సాగయు
 చుండఁగదా! మగవారిచిత్తముల్.

23

క. కడలేని కాలవాహిని
 నుడిగుండము లెన్ని గలవో! చూచినవాఁడున్
 వడిదుడుకు లేక బ్రతుకుం
 బడవ నడుపుకొనినవాఁడు వసుధం గలఁడే ?

24

క. అని తొంటి కొద్దివరిచయ
 మున నాయెడ నింత సానుభూతి నెఱపి త

స్వ స్వ క థ

ద్ధనవంతుఁ డాదరంబున

దినవెచ్చుం బీయ నమ్మతింజె ముదమునన్.

౮

గీ. ధనికుఁ డిడుచుండు దినవెచ్చమును గ్రహించి

పేదవడియున్న బ్రాహ్మణవిధవ కొనఁగి

కొరి వృద్ధునిఁ జోషించుకొనుచునుంటి

నలుపురిందుల భిక్ష౯టనంబుఁ జేసి.

౯

ఉ. ఏ నొకనాఁడు భిక్షుఁ గొని

యింటికి వచ్చితి నర్థరాత్రి లే

డానడలేనివృద్ధుఁడు గృ

హంబున నాతనిచింపిగుడ్డలున్

వానిపదాంబుజంబులను

వాయనితాతలనాఁటి చెప్పలున్

గానఁగనయ్యె ముంతయును

గంచముఁ జింతిలుఁబందులుం బలెన్.

౧౦

క. అందందు వెదకిచూచితి

నెందు నతనిజాడ లేమి హృదయము వగులన్

గిందంబడి పొరలుచు నా

కగిందన మొనరించితిని మొగంబుం గందన్.

౧౧

శా. శ్రీమల్ గట్టిరి పౌరు లేమిటికి జ

చ్చెన్ వృద్ధుఁ డేమయ్యెనే

ప్రథమాశ్వాసము

యేణీలోచన! తచ్ఛవం' బనుచుఁ, ద
 ద్వృతాంతముఁ జెప్పినఁ
 'జాణా! వృద్ధునిఁ జంపితే' యని యమ
 ర్షస్వాంతులై తిట్టుచుఁ
 తాణాకుం గొనిపోయి రిద్ద, రది గూ
 డం బాడియా నెంచినఁ.

౪౪

ఉ. ఆచెఱసాలజాలకము

లందుఁ బ్రసన్నముఖాంబుజంబునఁ
 దోచి, కటాక్షమాలికల
 తో నభిషేకముఁజేసి ప్రేమవా
 చాచతురత్వ ముట్టిపడ
 సాంత్యనముల్ వచియించుచుండు న
 బూచులతేనివంటి శుభ
 మూర్తి యొకం డల వృద్ధనాకృతిఁ.

౪౫

క. తాతా! యెందుంటివి? నా

యాతనలకుఁ బార మున్నదా? యని, చింతా
 ఘాతమున నలిగిపోయిన
 చేతంబున నఱచి, సామృద్ధినిల్లవడుటయుఁ.

౪౬

గీ. ఘంటఁ గొట్టిన లీల నాకర్ణయుగళి
 మోయుచున్నది దేవతామూర్తిగళము

స్వప్న కథ

స్వప్నముం గాదు జాగ్రదవస్థ నున్న
నాకు వినవచ్చే వక్ష్యమాణంబుగాను.

౬

క. దీనులపాలిఁటిభాగ్యని
ధానమ! నాతల్లి! నీనుఘాజీవితగా
ధానవ్యకుసుమసురభిళ
మై నాహృదయంబు స్వర్గ మానందించె.

౭

చ. మొలిచినయావనంబు వృధ
పుచ్చి, దరిదుల దేబెరింపుచూ
పులను గఱంగి, స్వీయసుఖ
ముం బలియిచ్చినమచ్చెకంటి! చిం
తిలవల దూఱిడిల్లుము వి
నిర్మలమైన భవచ్చరిత్రలో
వెలసిననిందల దుడిచి
వేయును కాలము సత్యబద్ధమై.

౮౯

గీ. కోరుకొనుమమ్మ! తల్లి! నీ కొంగునిండ
వరము లిచ్చెద నని సమీపమున నిలిచె
మూఁడుగాఢులముసలయ్య గాఁ డతండు
బ్రహ్మతేజస్వి! యొక వేల్పుఁబడుచువాఁడు.

౯౬

గీ. కలువగర్భితమైన భూపలయమండు
నేను జీవింపలే నరనిముసమయినఁ

ప్రథమాశ్వాసము

దావకపదాబ్జములనన్నిధానమునకు
నన్నుఁ గొనిపోమ్మనుచుఁ బల్కినానో లేదో! ౯౦

చ. ఒకనుడిగాలి రివ్వున మ
హోద్ధతి నాకడ వీచి, నన్న మిం
టికిఁ గొనివచ్చి చంద్రధర
ణి నిమిసంబున నిల్పిపోయె, న
ర్థకుఁడయి నన్నుఁ దన్నుచు న
వారిగ నాపరిచర్య లందు న
య్యకలుషమూర్తి తొంటిమున
లయ్య సుమా! యసుమాన మేటికే. ౯౧

క. అని కథ ముగియించినతో
డన రాట్నపుఁద్రాడు పుటపుటం దెగిపోయె
గనువిచ్చి చూచినంతన
దినకరమండలము తూర్పుదిక్కున నవ్వె. ౯౩

అ నా థ .

గీ. పరలదుర్గతిఁ గని గుండె గఱఁగి వగచు
నదయహృదయులవీక్షణాంచలమునందుఁ
బుట్టుచుండును కన్నీటిబొట్టు వోలె!
ఏ.డి భగవంతుఁ డని సంశయింతు వేల?

అ నా థ

1. అన్నముఁ బెట్టవే యనుచు

సల్లరి నేయుననుంగుబిడ్డలఁ

దిన్నగ నూరడించుచు వి

ధిం దలపోయుచు నొక్కపేదరా

లన్నముఁ దిన్న కొండాకధ

నాథ్యుని బంగరుమేడముంగిటఁ

దిన్నెల వేగుచుండె నతి

దీనత మున్నొకనాఁటిరాతిరిఁ.

౧

2. ఏతలి కన్నదో! వ్యధల

నీచుట కీనిరుపేదరాలి న

న్నాతిక బిడ్డ లార్వరు తి

నంగల తెక్కలు రానివారు, రం

జితని యెంచెనో నలువ

నేయువలొసము! చంటిబిడ్డయన్

మోతఁ దగిల్పుచుం

బురుడువోసిననాఁడ గతించె భర్తయుఁ.

౨

3. అతఁడు వోయినవెనుకఁ బితృమగుధనము

జోలెయును సంచి దొరక నిల్లాలి కయయె!

బిడ్డలా నేదరులు చంటిబిడ్డ యొకలె

యెట్లు పోషించు? నటువోపు! నేది దిక్కు?

3

గీ. అధికదైన్యంబు మోముల నధివసంప
నడచుపీనుంగులో యనఁ గొడుకుఁగుట్ట
లామెవెనువెంట నడువ గ్రామాంతరంబు
వాసి వచ్చిన దొక యమావాస్యనాఁడు.

ఆ. వె. ఒడలిమీఁదిబట్టయును సత్తుగాజు లా
జోగురాలియాస్తి భోగ మెల్ల?
నేడుపొట్ట లింక నేరీతి నిండునో
బ్రతుకు తెల్లు తెల్లవాఱఁగలవా!

౨

ఉ. 'నాయనలార! మీకడుపు
నం గల యాకఁటిచిచ్చు లార్ప నా
కాయముదక్క గవ్వయును
గల్గదు నాకడఁ దెల్లవాఱినం
బోయి గడించి తెచ్చెదను
బోనము నోపికపట్టుడయ్య ఆ
మ్మాయికిఁగూడఁ బాలు కఱ
వైనవి, యన్నములేమి నాకునుకా.'

౩

ఆ. వె. అనుచు సురలివచ్చు నశ్రుబిందువులను
దుడిచికొనుచు జంటిబుడుతదానిఁ
జచ్చికొట్టుచుండఁ జీతిమండలం బెల్లఁ
గునికి నిద్రవోవు కుటిలరాత్రి.

౪

ద్వి తీ యా శ్వా స మ

క. ఉప్పరము నీలియద్దవుఁ

జిత్పవలెం గనటువోయి, చెన్ను వహించెన్

గప్పరకప్పరచీకఁటి

తెప్పలపై నింక నావరించుచునుండెన్.

౪

ఉ. విచ్చినమల్లెపూవువలె

వేకువ యయ్యె, ద్విరేఫరుంకృతిన్

మచ్చరకించు రాట్నపుని

నాదము లొప్పె, గళుక్కు లుక్కు మం

చచ్చట నిచ్చటం జిలుగు

టందెలుమోయ జలంబు దెచ్చుచున్

ముచ్చటలాడు నూరినన

బోఁడులనందడు లయ్యె నయ్యెడన్.

౫

మ. పదియారేడుల నిండుజవ్వనము లా

వణ్యంబు మిట్టాడ ను

న్నది లే దన్నప్రశంసకెక్కి, పిడికిం

టన్ జిక్కుమధ్యంబుతో

బెదురుంజింకకనంగవం గలుగు త

స్వీరత్న మాయింటికు

జ్జిది, చూచెం గలయంపిఁ జల్లుచు వసా

రాయం దనాథాంగనన్.

౧౦

కా. ఓసీ! యెవ్వతె వీవు? నీమగనిసా

మ్మున్నట్లు పాపిష్ఠురా

లా! సంసారము తెట్టినావు మొగసా

లగ లేచిపోమ్మించు నా

దాసీన్యంబుగ మాటలాడి, జలపా

త్రిగ గాలితోఁ దన్నివగ

గావంతేనిఁ గలంక కయ్యటల సం

తానంబు పెంటాడఁగఁ.

౧౧

గీ. కదలి, చనుదెంచి, వీధివృక్షములనీడఁ

గూలఁబడి తూలుచుండఁ గొడ్కులాను దాను

అంత నొకబుద్ధిమంతురా లాదరిద్ర)

మూర్తులం జూచి, కరుణించి, ముదలకించి.

౧౨

ఆ. వె. ఓసీ పేదరాల! యూర నేఁ డొకగొప్ప

పెండ్లి గలదు, నీకు బిడ్డలకును

గడువునిండ బువ్వ గల, దాగృహస్థుండు

పెట్టుపోతలందు వెలితిపడఁడు.

౧౩

ఆ వె. చలిది గలదు రమ్మ సంతానముం గూడి

ప్రస్తుతంబు యుక్తు వావుకొనుము,

బాలు రక్కటకట తూలుచునున్నారు

అన్న మెప్పు డింత తిన్నవారా!

౧౪

ద్వి తి యా క్యా ప మ

. ఆకలిదప్పులు దీరెను

నీకమ్మనిమాట విన్న నిర్మలహృదయా !

లోకంబునందు నెల్లఱు

రాకానులవంటికతినురాం దుగ్గిండెదరా ?

౧౫

౪. చుఱుకుచుఱుక్కునం బలుకు

నూదులు గుచ్చి యదల్పి కాపునం

దరి జలకుండికంక్కిబదమునం

బడదన్నినచేత చిత్తము

గఱకఱఱ గోయగా నయిన

గాయము మాన్పె భవస్మృదూక్తి త

ల్లిరొ ! యెవరింటఁ బుట్టితివి ?

లేమలలో నను నుద్ధరింపఁగఁ.

౧౬

౫. అనుచు గన్నుల నీరుగుక్కుకొని య

య్యైతావులక టుత్తునక

గనులుం బొట్టలు గుంకి దీనముగ నా

కగ్గిందించునంతానముక

గని, తల్లీ ! చనుదెమ్ము నీనుతులభా

గ్యం బంచునుం బోయి వే

కొనితెచ్చు బులిగూడు భిస్యటము నా

కుంబొత్తులం గొంగునక.

౧౭

గీ. కుడుపు మనిచెప్పి బంగారుగుడులు గట్టి
పెట్టుచుందురు నరులు నై వేద్యములను
సృష్టికర్తకు, దాని భుజింపఁ డతఁడు
భిక్షుకునిచేతి యెంగిలిపిడచ గాక.

౧౮

౪. అది యారగించి, పేదల
యుదరంబులు చల్లఁబడియెనో లేదో! నభ
స్పదనమునఁ దిరుగుమేఘము
లుదరంబుల నిందికొనియె నుదధిజలంబుల్.

౧౯

నీ. ఏనుంగుచెక్కిళ్ళపై నివాసము నేయు
కన్నుమిన్నెఱుంగని గర్వమునకు
కరుణాలవం బెఱుంగని కోలుపులి నోట
వర్ణిల్లు కూరస్వభావమునకు
అత్తవ్రత్తిదళంబులం దుట్టిపడుచున్న
నినుముట్టరాదను నియమమునకు
పురివిచ్చియాడు నెమ్ములకంఠమునఁ దోఁగు
కలదు నా కను సహంకారమునకు

గీ. గండుఱెలుకలప్రత్యంగకమున నలరు
పరులకొంపలు దిని వేయు స్వార్థమునకుఁ
జిక్కువడకున్ననిరుపేద బక్కదాన!
కరుణ కిరక్త నదాన! స్వాగతము నీకు.

౨౦

ద్వి తీ యా క్వా స ము

చ. కినియుచుఁ బొద్దు నెత్తివయి

కిం బయనించినదాక, భూమిశ

య్యను బవళించి, పొంత నడ

యాడుచుఁ బాడుచు నున్న కూర్మినం

దనులను ముద్దులాడుచు ము

దంబునఁ దేలుచుఁ, బొద్దువుచ్చుచుం

డెను తరుళోటరంబున న

టించెడుపత్తుల నొక్కపక్షియై.

౨౧

గీ. పంగనామాలు నుదుటఁ దుఱంగలింప

పట్టుపంచెలు బొజ్జలఁ బరిహసింప

భోజనమునకు బిరబిరఁ బోవుచున్న

విత్తవంతుల నరసె నప్పేదరాలు.

౨౨

మ. ఎడగాఁ బొమ్మని చీదరించుకొనువా

రీవంక నావంక నొ

త్రిదిశీయం గర మెత్తి మొక్కుచు మహా

దీనంబుగాఁ బ్రక్కకున్

బుదుతల్ దానుఁ దొలంగుచుం బెదరుచుం

బుత్రీనమేతంబ కా

అడవిన్ దాటినయట్లు కష్టమున ర

థ్యర్ దాటి శీఘ్రంబుగన్.

౨౩

క. పెండిలిగీముం గని క

పైండ కచట నున్న నింబవృక్షముకడఁ గూ
దృపంఢెం గొడుకులతోఁ బెను
గండము గడచినవిధంబుగాఁ గరుణముగాఁ.

౨౪

ఉ. తొక్కుదుబండిపై నడక

కొత్తగ నేర్చినఘోకిలా యొకం
డెక్కడనుండియో యచటి
కేగుచు నంకెకురాని భార్యతో
జిక్కుల నందుభర్తవలెఁ
జేతులపట్టుఁ దొలంగి వేల్చిడిక
ముక్కున నెత్తు రొల్కఁ బడి
పోయె గుళిల్లునఁ బేదరాలిపై.

౨౫

చ. మునలిది చచ్చె చచ్చె నని

మూఁగిరి కొండ, అతండు కృద్ధుడై
కనరుచు లేచి కన్నలకుఁ
గావరమా? యటఁ జావకుంటివా?
పనరమ! యంచు రక్తమునఁ
బైవననంటు మునుంగుచుండగా
వినుగును సిగ్గు నాన్యమున
వేల గమించుచునుండె వీధులగా.

౨౬

ద్వి తి యా శ్వా స ము

క. పిల్లలు 'గీ జే' యనుచును
 గొల్లున రోదింపఁ గట్టుకోక రుధిరపు
 న్వెల్లువను మునుఁగ నల్లన
 నల్లాడుచు లేచెఁ బేద రాల్ రాల్లరుగఁ.   ౨౭

ఉ. వీడు నముద్రముల్ గడచి
 యెక్కడ నేపనిమీఁదఁ జోయి యు
 న్నాడవురా! పరాత్పరుఁడ!
 నాకడగండ్లకు మేర యున్నదా?
 యేడకుఁ జోవుదాన? నెటు
 లీకనుగందులపొట్ట నించు నీ
 యాఁడు దటంచు నేడిచె మ
 హాకరుణంబుగ డొక్క కుంఠగఁ.   ౨౮

క. అక్కడ నిలిచినవారల
 నొక్కండును నేల కొఱఁగియున్నవడఁతిపై
 నక్కటిక మూని ముట్టరు
 దిక్కుదెనయు లేనివారిస్థితి యింతె కదా?   ౨౯

చ. అట నొకమేడపై సరస
 మాడుచు దంపతు లిద్ద రవ్వు డ
 చ్చట గుమిగూడియున్న జన
 సంఘము నారసి, పృచ్ఛనేసి, యూ

రటవడి, కృష్ణురం బ్రాణయ
రాజ్యవిహారము నేయఁజొచ్చి ర
క్కట! నుఖ మొక్కచోటఁ గడ
గండ్లొక్కచోటఁ గదా వసుంధర! !

క. పరమేశువిలాసమ్ములు
కరము దురూహ్యములు, శిశువుకాయమునందు
జిలుగాయమేని లే కతి
నురక్షితముగా హసించుచుం బడియుండెన్.

గీ. ఓయి! నా స్తికుడా! విను మొక్కమాట
అరసియుందువు ఘోరదృశ్యంబు నిచట
మృత్యుదేవతకోటలు మెఱయునపుడు
శిశువు నేమహాశక్తి రక్షించెనోయి!

సీ. పరువెత్తివచ్చుపర్వతమాలికలవంటి
జలధిభంగముల నవ్వలికి గదిమి
బ్రహ్మాండగోళంబుపైఁ బ్రయాణము నేయు
నినబింబమును తూలనీక నిలిపి
పెళపెళార్భటుల మర్దులమీఁది కుటికెడు
పిడుగుల నోరగా విసరివయిచి
నృప్తిలో నొకచిన్నిచీమ, కాలమునేయ
పొడమనకన్నీట మునిగి తేలి

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

గీ. గడియ తీరిక లేక లోకమును గావ
పరువులిడుచుండు దీనులపాలివాఁడు
నిజక రాబ్జంబు నీచిట్టినినుగుమీఁద
నిలిపె నొకనిమేషం బది నీ వెఱుఁగవు. 33

ఉ. చేరువ నుండి యప్పడఁతి
చేటు నమస్తముఁ జూచుచున్ననం
సారులలో నొకండు కడు
జాలి వహించి భిషక్కునింటికిం
జేరిచి యండ నుండ నొక
ని న్నియమించి చికిత్సనేయగా
నారువరాలరొక్కము ని
రాకులుఁడై యిడ వెజ్జదోసిటఁ. 34

క. ఓలలన ! నీమగం డొక
మాలది పడిపోవ నంటి మైలవడియె వై
ద్యాలయముఁ జేర్చినాఁ డీక
నీలాగుననయినఁ గుడియు నెడమయు లేదా ? 35

గీ. ఎవ్వరికి లేనిపుణ్యంబు నితఁ డొకండు
నాచిగొనివచ్చుఁగాఁబోలు నాతిమిన్న !
యెవరికర్థము వారిది నీ వెఱుఁగవా ?
ముక్తి గలుగునె మాల్లలఁ బులిమిగొనిన ? 36

ఆ.వె. అనుచు సమ్మలక్క లతనియిల్లాలికిఁ
 చాపి రెలమిఁ గోధరసము నబల
 శివము పట్టినట్టు చిందుద్రొక్కుచునుండఁ
 బ్రకుపితోగ్రశంభురాణి వోలి.

క. గంగను మునిగినభక్తుని
 యంగంబుల నోలలాడునానందం బు
 ప్పొంగెడునెదతో నదసము
 ముంగిట నడుగిడినభర్తమోముం గనుచున్.

క. రావలవ దింటిలోనికి
 నావల నిలుచుండి స్నానమాడు మనుచుఁ గ
 న్నేవల నదరులు గురియగ
 నావెలఁది వచించె విభు ననాదరణమునన్.

చ. ఇది యొకకూర్చురాలు ఇవు
 డేను వివాదముపెట్టుకొన్నచోఁ
 బదుగురు సన్నుఁ దిట్టి, తల
 పంపులుసేయుదు రూరకుంట యి
 య్యదనున నుత్తమం బని, ని
 జాంగవ నిల్వినచోట నిల్చి కొ
 విదమతి, స్నానలీల నైఱ
 పెం గులభేదపిశాచత్వప్రికై.

ద్వితీయాశ్వాసము

గీ. భోజనముఁ జేసి కేలఁ దాంబూలమంది
 పోక చెక్కలు రెండింటి బుగ్గ నునిచి
 చిఱుతరతనాలపీట నానీనుఁ డగుచు
 నింతి నాహ్వాన మొనరించి మృదులఘటితి. రగ

చ. 'అలుక శమించెనా? జలక
 మాడినయంతనె? మాలదానిపి
 ల్లకడగండ్లు నూచి బహు
 శంబుగఁ దప్తము నందు నామనో
 జలజము మైలవడ్డ దది
 స్నానము చేసెనె? వెట్టిదాన! యీ
 వెలువలిశుద్ధి జీవులకుఁ
 బెట్టునె? పోయునె? ముక్తినిచ్చునే?' ర౨

క. స్నానము సంధ్యావంశన
 మేనాఁడో! మఱచినాఁడ విపుఁ డీవు కిర
 స్తానులలోఁ గలయుటకొఱ
 కా నీతులు సెప్పుచుంటి? వనుచు విముఖయై. ర౩

చ. పరుగిడునల్లత్రాచువలె
 భామిని కీల్జడ సంచలింపఁగా
 శిరము మరల్చి లేచి నిర
 సింఁచుచు ముంగిటి కేగ, నంత నా
 నరనుడు కోపగింపక, వి
 చారము నేయక, స్వీయకార్యత

త్పరుఁ డయి లేచిపోయెఁ; బెడ
వాడన నేయరు నీతికోవిదుల్.

క. తనవనులు మాని మరునాఁ
డనాథశరణాలయంబునందు విడిచె న
య్యనదకుమారులఁ; గరుణా
వననిధులకుఁ బరహితంబు పబ్బంబు గదా?

గీ. మేనిగాయంబు లలనల్ల మానిపోవ
వనిత కాలకృమంబునఁ బట్ట గట్టె;
వసుధపై నూక లున్నసంపన్నుఁడెంతొ
బడుగుపేదయు మృత్యుదేవతకు నంత ! ౪

క. ఒకయరుణోదయమున భి
క్షుకుఁ బోవుచునుండ నిండుకౌతుకమత్తులై
కుకపక నవ్వుచు మూగిరి
స్వకుమారులు చుక్క లూడిపడినవిధమునకా. ౫

ఉ. పోయినప్రాణముల్ మగుడఁ
బొందినిఁ జొచ్చినలీలఁ దండ్రిలా
రా! యని కౌగిలించుకొని,
యాసమెయిం గడు ముద్దులాడి, తా
నీయెడ నామెడం బికిర
మెత్తిన రొక్కము నాటుదమ్మిడి
లాయమ పంచియిచ్చె హృద
యంబును బంచిసలీల వారికికా. ౪౬

- క. అన్నము సరిపోవునె ? నా
కన్నకొడుకులార ! విసిగి కనరుకొనరుగా
చిన్నినవళోదరు ? నచ్చట
నున్నమహామహలు చూతురో మిమ్ము దయ ? ౪౯
- క. జగడములు బెట్టుకొనకుండు
వగఁగుందిన నాదరించువా రెవరన్నా ?
యగచాట్ల నందు నడవీ
నుగు నే నుండుదునొ చత్తునో ! నుతులారా ! ౫౦
- క. అని పెద్దకొడుకుకడుపునఁ
దనశిరమును నిలిపి కొంతతడవు వగచి రం
డని పిలుచుచదువులయ్యను
గని చేతులు మోడ్చి, బాష్పగంగాముఖయై. ౫౧
- ఆ. వె. వీరు దిక్కులేనివారు పంతులు గారు!
ప్రేమతోడ నాదరింపవలయుఁ
గూలి నాలి జేసి కొంత శక్తికొలంది
ముట్టఁజెప్పకొందు ముందు కనుచు. ౫౨
- క. చరణముల నంటినం గురు
వరుండు కనికరించి దుఃఖపడవలదు నతీ !
పరమేశ్వరుండు లేడా ?
నరుండు నరు నుద్ధరించునా ? వెఱిదానా ! ౫౩
- చ. లలన ! యొకమ్మ వోట్లు కబ
శంబు భుజించుచు మందభాగ్యవై

నలుపురియిండ్లపంచల ది

నంబులు బుచ్చెడు నీబహుకృతుల్
వలయునె ? తప్పను మ్మిటులఁ
బల్కుట; వర్ణన కందరాని బి
డ్డలవయి నున్న మోహ మక
టా ! పలికించు ననేకరీతులఁ.

౧౬

క. బారెడుప్రొద్దెక్కిన దిఁక

రా రం డని పిలువ బిరబిరం జెలియలికిఁ
నూరార్దుముద్దు లిడి చని
రూరు పెడలి బాలు రంబయుల జనుదేరఁ.

౧౭

చ. “ఇది పొలిమేరరాయి, జన

నీ ! యిఁక నిల్వము రేపఁబండయు
మ్మదమునఁ గందిపోవును ను
మా ! మనచిట్టిది, వచ్చిపోవుచుం
డెద” మని, పెద్దవాఁడు దయ
నీయముగా వచియింప, శోకవా
రిదమువెలార్పు బాష్పనిబి
రీనతరంగితగండభాగమై.

౧౮

చ. చినిగినపైఁటకొంగు నొక

చేతఁ దనూజశిరాన నుంచి, సం
దను లెడమై నిరీక్షణప •
థంబును దాఁటినదాకఁ జూచి, వె

ద్వి తీ యా క్యా స ము

చృనిహృదయంబుతో నడువ

సాగె ననాథ పురంబువంకకుఁ

గనుల మెలంగుబిడ్డలవి

కానముఖంబులు నంస్కరించుచుకా.

గీ ౭

ఉ. వచ్చనివన్నతోఁ జిగురు

బట్టి పనందులు సింద నాలిగా

ద్వచ్చలితంబు నేయఁ దల

లూచుచు నున్న పొలాలు దాటి య

య్యచ్చఁపు జోగురాలు పుర

మల్లనఁ జొచ్చి కుమార్తె నెత్తి పా

లిచ్చుచుఁ గూరుచుండె నొక

వృక్షమునీడ తుధాకులాంగియై.

గీ ౮

సీ. ఎవఁ డారగించు నమృతభోజనంబున

గలిసెనో యీలేమ గంజబువ్వ

ఎవఁడు వానము నేయు శృంగారసౌధాన

మునిఁగెనో యిన్నారీపూరిగుడిసె

ఎవని దేహముమీఁదిధవళాంబరములలో

నొదిగెనో యిన్నాతిముదుకపంచె

ఎవఁడు దేహము నేర్పు మృదుతల్పములలోన

నక్కెనో యీయమృకుక్కిపడక.

గీ. వసుధపై నున్నభోగనర్హస్వమునకు

స్వామిత వహించి మనుజుండు ప్రభవమందు

గీ. మగఁడు గొట్టిన రోదించి మానుకొన్న
పెద్దగయ్యాళివలె వాన వెలిసిపోయె
మమత లుడిగినసన్నాసిమనసువోలె
గగనమండలం బెల్ల నిమ్మలుష మయ్యె.

సీ. ఆకటం దూలు సన్యశ్యామలక్షేత్ర
కన్య గడువు చల్లగా భుజించె
బక్కచిక్కినకొండవాగుం దటాకంబు
జిటుకలో నుప్పొంగి చియ్యబట్టె
ముమ్మాయిముత్యంబువోలి తామరమీఁద
వర్ష బిందువు తాండవంబు నేసె
నడయాడురతసంబు వడువున నాడాడ
ఆరుద్రపురువు బ్రత్యక్షమయ్యె.

గీ. చెలఁగి చేయార దానంబు జేసి చేసి
కొఱత వడియున్నవానికాపురమువోలి
యుబ్బుసెడి తూలె నొకచిన్నిమబ్బుతునుక
యు త్రరంబుగ దిక్కల కొత్తిగిల్లి.

